

Egy párhuzamos, de inkább ferde univerzumról

Természettudományi enciklopédia 1. A Világegyetem (Metro Könyvtár, Kossuth Kiadó / Sol90, 2008)

A sorozat előzménye, a Világtörténelmi enciklopédia után várakozással néztünk a Természettudományi enciklopédia kötetei elé. A könyv azonban csalódást okozott.

A fordítás (spanyol eredetiből) nagyon gyengére sikerült, és a lektor sem érthet sokkal többet a csillagászathoz a Pizskés-tetői obszervatórium macskájánál. Nem értem, egy kiadó hogy engedheti meg magának, hogy szakember ne lásson egy természettudományi kiadványt? Elég, ha valaki azt mondja, értek hozzá? Nehezemre esik eldönteni, mennyire lehet korrekt az eredeti mű, a hibák nagyobb része nyilvánvalóan a fordítástól ered, néhol talán a feliratok kerülhetnek rossz helyre az illusztrációk háttére előtt.

A kötött keringésből összehangolt lett, a szuperhalmazból óriásköd, a Nagy Magellán-felhőből ismét köd. Néhol megmaradt az eredeti spanyol szöveg: Ofiugo vagy Ajustarse. A rossz magyarítás néhol a csillagászat alapvető tényeit fordítja ki: „A Hold sötét oldala. A földről nem látható...” Vagy az eredetiben is így szerepelhetett? Nem sorolom a részleteket. Legyen elegendő a bevezetőből idéznem: „... mi az a fekete lyuk, a galaxisokat körülvevő titokzatos, láthatatlan, sötét anyag.” Hát, sötétnek sötét. „Fizikusok és matematikusok számításai szerint a Tejút mintegy négyszáz milliárd csillag található...” Négyszáz milliárd csillag megszámlálásához bizonyára matematikusra van szükség...

A kötet hónapokkal ezelőtt megjelent, s ha nem nyomják újra, elkésett már ez a kritika. Mégsem tudtam megállni, hogy a hibákat szóvá ne tegyem. Annál is inkább, mert nem először fordul elő, hogy egy kiadó nem szakembert kér fel lektorálásra. Van azonban egy másik okom is a kritika megírására. Leültünk kisfiammal, hogy megnézzük a könyvet, de nem jutottunk a végére. Engem zavartak a fordítási hibák, és a fiamat is elbizony-

talaníthatta, hogy minduntalan felkiáltok: ezt is elrontották! De nem csak ez volt a kudarc oka. Talán olyan régimódi vagyok, mint a Szív Király Carroll Csodaországából: szeretem az elején kezdeni, és végigolvasni a szövegeket. A mai képes albumokat már nehéz végigolvasni. Ezek nem lineáris szövegek többé, sokkal inkább hasonlítanak a weboldalakhoz: rengeteg információ, többnyire képi, kevés és rövid szöveggel. Való igaz, a gyerekek jobban eligazodnak az efféle könyvekben, mint az idősebbek, bár sajnos, sokszor nehezükre esik egy hosszabb, folyamatos szöveget elolvasniuk. A Természettudományi Enciklopédia bevezető, csillagászati kötetét azonban kisfiam se nézte végig. Talán már túl sok, befogadhatatlan a képi információ? Információgazdag képek régen is születtek: Brueghel Bábel tornya előtt órákat el lehet tölteni. Nem tudom eldönteni, működnek-e a mai ismeretterjesztő könyvek, megfogják-e a mai fiatal olvasót, mint engem a Móra hajdani Bölcs Bagoly sorozatának kötetei?

Holl András

CSILLAG-FOTÓ
kiállítás győri amatőr csillagászok asztrófotóiból
2009. február 12-én, csütörtökön 17 órakor
megnyitja
Mizser Attila
a Magyar Csillagászati Egyesület főtítkára.
Megtekinthető 2009. március 14-ig.
Országos Művelődési Központ
Platán Könyvtára
1031 Budapest, Arató Emil tér 1. (balra) a Kádoss (lata sötét) www.platankonyvtar.hu

A CSILLAGÁSZAT
NEMZETKÖZI ÉVE **2009**

Egy év – egy kép: csillagvizsgáló Szolnokon (1980)

„Szolnokon a Tiszamenti Vegyiművek Művelődési Házában működő csillagászati szakkör 1977. október 21-én avatta fel csillagdáját. A csillagda a szakkör 13 éves munkájának eredménye. A szakszervezet, a vállalat és a Művelődési Ház támogatásával megépült csillagda szétnyitható tetővel ellátott, ízléses faépületben helyezkedik el. A csillagdában két távcsőoszlopon négy távcső áll az amatőr csillagászok rendelkezésére. Egy 80/800-as szovjet lencsés távcső és egy 100/1000-es Makszutow-rendszerű fényképező kamera Zeiss tengelykeresztre szerelve kitűnő lehetőséget biztosít mind a vizuális amatőrrejeléshez, mind a fényképezéshez. Ugyanerre a mechanikára egy 100/400-as fényképező kamerát is fel lehet szerelni. A másik távcsőoszlopon saját készítésű tengelykereszten egy 80/1000-es lencsés távcső és egy 160/800-as, ugyancsak lencsés fényképező távcső helyezkedik el. A meghajtó elektromotor fordulatszámát frekvencia-szabályozóval lehet változtatni és az égtest pontos követését biztosítani. A csillagda felszerelését az OLB 5-ös rádióadó pontosító-jeleinek vételére szolgáló rádió és egy kvarc vezérlésű digitális óra egészíti ki, amellyel századmásodpercnyi pontossággal lehet mérni. Az óra memória-egységében 8 észlelési adatot tud elraktározni és későbbi hívásra kijelezni.”

Dankó Sándor (1922–1995) sorait idéztük a Föld és Ég 1978/1. számából. A szolnoki amatőrmozgalom egykori, országszerte ismert és tisztelt szervezője a Baráti köreink c. rovatban adott hírt az új bemutató csillagvizsgáló létesítéséről. Elsősorban azért érdekes ez az idézet, mert képet alkothatunk, milyen volt egy viszonylag jól felszereltnek mondható bemutató csillagvizsgáló műszerezettség a hetvenes évek végén. Mai szemmel talán megmosolyogtató a 80/800-as szovjet refraktor, és a 100/1000-es, szintén szovjet Makszutow–Cassegrain-teleobjektív se hangzik a mai fülek számára komolyan, azonban az akkori szűkös kínálatban még ezeknek az egyébként viszonylag olcsó műszereknek is

nagyon nagy volt a becsülete! Nem is szólva az akkortájt elterjedő Zeiss Ib mechanikáról, amely örök darab, a Zeiss-gyűjtők ma is minden pénzt megadnának érte.

Akkoriban azonban ilyen mechanikája legfeljebb a művelődési házak vagy szocialista nagyüzemek által támogatott szakköröknek, bemutató csillagvizsgálóknak lehetett, az Ofotérten keresztül megrendelve súlyos tízezrekért. A képen valószínűleg az egyik legelső, hazánkba került Zeiss Ib mechanikát láthatjuk.

Hogy mennyire erős volt a szolnok megyei mozgalom, jól mutatja, hogy a Zerinváry-emlékérmet 1978-ban Dankó Sándor, 1980-ban pedig Kovács Miklós, a törökszentmiklósi szakkör vezetője kapta.

Szolnok városa látta vendégül a Csillagászat Baráti Köre XI. Országos Találkozóját 1980. augusztus 21–24. között. A találkozó résztvevői természetesen ellátogattak a Tiszamenti Vegyiművek szakköri csillagvizsgálójába is. Évképünk ezt a látogatást örökíti meg. Vajon a képen látható fiatalember – aki szemmel látható érdeklődéssel szemléli a szolnokiak távcsővét – foglalkozik még csillagászzal?

Mizser Attila